

Dette værk er downloadet fra **Danskernes Historie Online**

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaeptsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaeptsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

Den offentlige Examens

i Aarhus Cathedralskole

i September 1845.

Inhold:

Om den formale Dannelsse, af Adjunct Regin d.
Skoleefterretninger, ved Rektor Blache.

I.

Om

Den formale Dannelsse.

Af

J. Nøgind,

Adjunct.

Det har hidtil ikke været sædvanligt at betragte Undervisningens udelukkende fra Dannelsens Synspunkt, saaledes at alt det Enkelte har tjent til noiere at bestemme hvad der skulde forstaaes ved Dannelsø, og dog kan Betragtningen alene derved vinde Enhed og føre Beviser for sin Sandhed. For Kortheds Skyld at betjene sig af vedtagne Udtryk, som om Alle forstod dem, er kun at skyde Undersøgelsen bort, er kun en tom Gjentagelse, som frister Mange til at lade sig noie med Ordet, uden at spørge sig selv om hvad det betyder. Var man saa fortrolig med Sagen, som den Hurtighed, hvormed den i Almindelighed affærdiges, synes at forudsætte, hvilke Vanskeligheder af Betydenhed kunde der da vel være tilbage? Var Enigheden saa stor, som Overensstemmelsen i Brugen af de samme Udtryk om Dannelsen, hvad var der da at strides om? Men Vanskeligheden er alligevel tilstede, Striden mellem Meningerne er neppe kommen op, endlige gjennemkämpet, og under de vedtagne Udtryk skuler Uklarheden sig. Tradition, Autoritet og Frygt for Forkettrelse have paa mange Maader hemmet Undersøgelsen; der har viist sig i decete Anliggendes Behandling en Mangel paa Mod, især vel fordi Tydklands Overlegenhed har nedkuet os, som om vi aldeles ikke formaaede at foretage noget paa egen Haand og slet ingen Eiendommelighed havde at gjøre gjeldende. Dersom Undervisningens Betydning for Dannelsen kunde gøres indlysende ved at tillægge Dan-

nelsen mange forskjellige Prædikater, saa har man vistnok ingen Grund til Klage, thi det mangler ikke paa Navne og vilkaarlige Distinctioner. Man har theoretisk og praktisk, formel og real, humanistisk, universel og maaskee endnu mange flere Arter. I al Korthed fremstilles hvad der skal skille den ene Art fra den anden, men hvad der er følleds for dem alle hører man Intet om, uagter Navnet Dannelse dog bruges om dem alle. Man skulle ifolge dette Navn troe, at det Væsentlige maatte være følleds, men dog skal, efter de Erfarnes Mening, netop dette være forskjelligt, saa at Ordet Dannelse viser sig at være saare tvetydigt, eller rettere uden Betydning.

Den formale Dannelse ansees nu i Neglen for at være den meest fuldkomne, og kaldes derfor undertiden universel og humanistisk. Det første betyder, at den er alsidig, det andet har snart en historisk Betydning, at den er grundlagt paa den classiske Oldtid, snart en almindelig, at den udvikler til et øgte menneskeligt Liv. Som oftest identificeres begge Betydningser, saaledes at Oldtiden bliver Guldalderen, fra hvilken den følgende Tid er et Frafalde. Der er daudsagt om den formale Dannelse det herligste, som kan nævnes; men maaskee vil det ved nærmere Betragtning vise sig, at denne Herlighed mere er til i Indbildungen end i Virkeligheden, maaskee ville Mange, naar de ret komme til at besinde sig paa den formale Dannelse, see, at den er Tab og ikke Binding. Nogle Vink og Ansydninger til en saadan Overveielse ønskede jeg at leve i nærværende lille Afschaling.

Af de Prædikater, som tillægges den Dannelse, vi skulle behandle, er uden Twivl „formel“ det meest betegnende, og det er mærkeligt, at man ikke derved er blevet noget mistrois, og navnlig har forundret sig over, hvorledes den, som saadan, tillige kunde være universel og humanistisk, i hvilken af de anførte Betydninger man end vil tage det sidste af

disse Udtryk. I al Fald maa da universel og humanistisk opfattes paa en Maade, som hverken psychologisk eller historisk kan retsærdiggjøres. Den formelle Dannelse skal nemlig være udelukkende logisk og rhetorisk, og dens Forsvarere fremhæve netop som dens eiendommelige Fortrin, at den kun er det, lige fra Skoleunderviisningens Begyndelse til dens Ende. Stof og Methode ere derved i det Væsentlige bestemte, og Resultatet man venter, udtales i Neglen saaledes, at man maa undrømme, at Udtrykket formel er meget passende. Man pleier da at bruge følgende Beviisførelse. Al videnskabelig Activitet foregaaer ved Tænkningen, og den er det, som skal uddannes ved den videnskabelige Skoleunderviisning. Men Tænkningen bevæger sig i visse Almindelige opfattinger, eller, som de i det philosophiske Sprog kaldes, Kategorier. Saadanne ere: Væren, Quantitet, Qualitet o. s. v. Hørst naar disse ere erhvervede i deres hele Almindelighed, er Forudsætningen for en virkelig Tænkning given. Stoffet er da kun til for disses Formers Skyld, det vil sige for at reduceres til dem; det Individuelle har gjort sin Ejendomme, naar det Almindelige er abstraheret ud deraf; forresten fastes det bort, som henhørende til det Reelle eller Materielle. Skolen arbeider da for Færdigheden i at tænke i Almindelighed, det vil sige, allevegne at bringe disse Kategorier i Anvendelse; den maa nu udsøge sig et Stof, som passer bedst for en saadan Operation, et Stof, hvor disse Kategorier træde tydeligt og bestemt frem, et Stof, som saa vidt muligt er Kategorierne selv. Deres egentlige Hjem er Logiken, men den er for vanskelig for Begyndere. Heldigvis har man en Forskole for Logiken i Sprogene, det vil sige i Sprogformerne, de grammatiske Phænomener. Sproget bringer nu enhver med sig i sit Modersmaal, og Reflexionen over det Sproglige kan ikke ligge ham fjern. Men Modersmaalet er dog ikke det hensigtsmæssigste Stof;

thi deels ligger det Individet for nær, deels er det, paa Grund af sin Fattigdom paa Voiningsændelser, ikke ret skitket til at aabenbare de logiske Bestemmelser. Begge Fordele, nemlig Fremmedhed og Formrigdom, findes i de clasfiske Sprog, det græske og latiniske, og det er nu at forstaae i den Udstrekning, at enhver Tankeform finder sit Udtryk i en Sprogsform, saa at disse Sprogs Grammatik er aldeles logisk. Især er man tilbuelig til at udøse dette om Latinen, hvilket er forklarligt, deels af historiske Grunde, deels deraf, at i Romernes Literatur, som overhovedet i deres hele Færd, Formen har uddannet sig til en vis Selvständighed, hvilket, hvad Literaturen angaaer, viser sig i dens rhetoriske Farve. I dette Stof har nu den formale Dannelsen nok; thi alt Andet, som ellers kan flettes af Ungdommen, er dog kun et svagere Udtryk for det Logiske, maatte dersom ogsaa heller være borte, og er egentlig kun tolereret ved Accommodation efter Tidens Materialisme, der forlangte, at man ogsaa skulde sørge for det Nyttige.

Den første Deel af Skoleundervisningen er logisk, Grammatiken er her Hovedsagen; de Forstandssøvelser, som den giver Anledning til, danne til en rigtig Brug af Sproget i Skrift og Tale. Senere kommer den gamle Literatur, af hvilken man tilegner sig det Rhetoriske. Læsning af Classiske, latin og dansk Stil skal befæste Disciplen i den skjonne Form; Opmærksomheden er henvendt paa Verdinger, smukke Udtryk og overhovedet paa det veltalende Foredrag. Alt dette hører til det Formelle. Men hvorledes kommer denne Undervisning til at kaldes universelt dannede? Den henvender sig dog kun til Forstanden, den begynder med at abstrahere, den er fjendtligindet mod alt hvad der hører Phantasien og Gemyttet til, idetmindste yder den dem ikke den ringeste Nøring og forlanger heller ikke noget af dem. Universelt er de ikke at tage i den Betydning, at

Aandsevnerne alle udvikles ligelig, eller, som man pleier at sige, harmonisk; men Meningen er, at der meddeles Færdighed til at tale om Alt. En høit begavet Forfatter har uidentvivl opfattet denne Underviisning rigtig, naar han siger, at den gaaer ud paa at danne Talen; jeg vilde bestemme dette næiere derhen, at denne Færdighed i Talen bestaaer i at udøse det Almindeligste om Alt, som det kan lade sig gjøre uden nogen Tillegnelse, og i et smukt Sprog, forsaavidt man kan besidde et Forraad af høie og skjonne Ord og anvende dem, uden at det, der skalde give dem Fylde, rører sig i Sjælen. Humanistisk og classisk kan denne Underviisning kun faldes i meget uegentlig Betydning. Til et Menneske hører dog mere end at være Rhetor og Sophist, selv om En i denne Henseende naaede hen til det Udmærkede, og Evnen til at abstrahere fra al Virkelighed er dog ikke den hele menneskelige Aand. Heller ikke er en Tale, hvori den Talende ikke utdaler sig selv, men i det høieste taler sig til Andres Beundring, at ansee for det menneskelige Livs Opgave. Humanistisk maa da vel nærmest tages i den historiske Betydning, hvori det falder sammen med classisk. Hvorledes forholder nu den formale Dannelse sig til den classiske Oldtid? Nabenhart saaledes, at den abstraherer fra det Historiske. I Folge Theorien om, at det Logiske og Grammatikalske i de gamle Sprog absolut falde sammen, gjøres disse Sprog, eller nærmest det latiniske, til Sproget i Almindelighed, Normalssproget, som ikke kjender noget Tilfældigt og altsaa ikke er et stærkt individualiseret Folks Sprog. Af den latiniske Grammatik skal da læres almindelig Grammatik, og paa lignende Maade gaaer det med Literaturen. Dersom Niemedet med den var at føre ind i en Opfattelse af Oldtidens Eiendommelighed, da blev Opgaven en ganse anden, nemlig en Dannelse ved Historien, men nu er det Stilen, der skal dannes, den classiske

Form ryffes ud af Historien og bliver den absolute Form, som ikke har noget Præg af Forfatter eller Tid.

Vil man sige, at den Dannelse, som her er omtalt, er Carricatur, saa indrømmer jeg det meget villig, men Skyl: den er ikke min, thi jeg har ikke opfundet den. Først, saavidt jeg ved, kom den frem i Grækenland ved Sophi: sterne, senere er den østere kommen tilsynে hos cultiverede Folk, naar Underligheden var fortærret og Tilværelsens Tom: hed skulde sjules ved Talens Kunst; senest er den gjennem: ført med en sjeldent Conseqvents, baade i Theori og Praxis, af Jesuiterne. At deres Undervisning blev høit priset af Protestanter, er bekjendt nok. Man esterlignede dem, hvil: ket er saameget mere forklarligt, som de kirkelige og politiske Forhold, netop i Jesuiterues glimrende Periode, blevet stive og ubevægelige, og Desormatorernes levende Ord forvandle: des til Formel.

Den nærværende formale Dannelse er en Ruin af Je: suiternes stolte Bygning, den har en meget usikker Existens, ja hvad værre er, den er bleven usikker paa sig selv og fin: der sig i meget, som er aldeles uforeneligt med dens Prin: cip. Som Princip kan den ikke heelt behæfje Undervisnin: gen, men optager andre uligeartede ved Siden af sig, lige: som Romerne fremmede Guder, og er nu et Aggregat af de mest forskjellige Hensyn. Formel Dannelse, Dannelse ved Historien og Meddelelse af det materiel:nyttige (om dette sidste see Ingerslevs Bog om Undervisningsvæsenet) drives samtidig, som det hedder, hver ved særligte Fag. Man disputerer om visse Fags Begrenshed som formelle Dannel: sesmidler, Forskjellen mellem Formalia og Realia truer med at geraade i Confusion, især fra den Tid da ogsaa Realsko: ler ville være Anstalter for den formelle Dannelse; fort sagt: det tidligere despotiske Regimenter er afløst af Anarchi, som dog ikke er den bedste Regjeringsform.

Saa lange man imidlertid endnu ikke vil vedgaae, at den formelle Dannelse har overlevet sig selv, saa lange man endnu krampeagtig holder fast ved den, og i Engstelsen for at miste den gribet efter de høieste Talemaader til dens Priis, er det ikke at formode, at den erkjendes tilbørlig efter sin virkelige Natur. Hvad jeg herom har at sige, er udentvivl meget usfuldkomment, men kan maaske henlede Opmærksomheden paa denne Sag, og mere begjerer jeg ikke.

Maar jeg skal angive i Korthed den fordærvelige Indflydelse, som den formale Dannelse har paa et Menneskes Liv, saa veed jeg ikke at finde et bedre Udtryk, end at den modarbeider al virkelig Interesse eg sætter den lige gyldige Betragtning istedetfor. Den opgiver enhver Tilknytning til Individualiteten og dens hele Sphære, hvorved det meddelede bliver uden Betydning for Livet. Dersom det er Beien til og Resultatet af al virkelig Dannelse, at En erhverver sig selv, saa fører den formale Dannelse lige til det Modsatte, som er at leve sig ud af sig selv, at tage al naturlig Friskhed og Livsfylde og modtage som Erstatning en mat Reflexion. At Individualiteten udhules, at Børn og Unglinge blive saa betænkelige og tornuftige, som om de vare ængstelige Oldinge, at al Lidenskab i Hengivelse og Handling dysses i Sovn før den vaagner, og Alt besluttes i Kraft af smaalig Beregning: det er en stor Ulykke, og derhen vil den formale Dannelse føre, hvis den ikke kraftig modarbeides af samtidige Livsforhold, eller det i senere Aar lykkes at vende sig med Kraft imod den og overvælde den.

Denne Undervisning stiller sig nemlig i den bestemteste modsætning til den naturlige og normale Udvikling af det menneskelige Liv. Den forstaer ikke at tale barnlig til Barnet og forandre sin Tale, saa at den følger med Udviklingen, den forstaer ikke at gibe Meddelelsen, i Henseende til Form og Indhold, ud af Disciplens egen Sphære, saa

at han kommer til at befinde sig paa det Meddeelte, som var det en Erindring og dog tillige noget Fremmed, uden at han dog paa noget Punct kan skjelne det Fremmede fra det Bekendte, idet nemlig Alt sees fra et Standpunkt, som er Disciplens eget, ikke som han er efter sin factiske Tilværelse, men efter sin Idealitet. En saadan Undervisning henvender sig nemlig til en ideal Barnlighed, hvor det Barnlige er i sin hele eskelige Usky'dighed, en ideal Unglingsalder, hvor det Ungdommelige, stærkt bevæget i sig selv og med Mod og Lyst til at forsøge sig i Livet, hyller sig i Blusfærdigheden, saa at det Raske og Kjekke tillige er stille inddavendt, fjernt fra Naahed og Overmod. Alt berører da paa, at Undervisningen kommer til at udtrykke det Aandelige sjæelig bestemmet, men reent og med den fulde eiendommelige Livlighed, som hører til det bestemte Stadium i Livsudviklingen. Ved Livligheden maa lægges Eftertryk paa eiendommelig, thi den har, med lige Styrke, dog en anden Form hos Barnet end hos Unglingen. Kun saaledes kan en virkelig Tilegnelse finde Sted, med Udelukkelse af alle uvedkommende Hensyn, derved alene kan Meddelelsen gaae ind i det Oplevede og berige den indre Erfaring, derved kan den hele Tilværelse faae et høiere Udtryk og Alt blive væsentlig magtpaalliggende for Individet, fordi hans Livs Alvor taler til ham ud af hans egen ideale Personlighed.

Dersom jeg har været heldig nok til at udtrykke mig forstaaeligt, behøver jeg vel ikke at beskygte den Indvending, at det, jeg fordrer, jo dog i Virkeligheden steer, at enhver nogenlunde dygtig Lærer temper sin Undervisning efter sine Disciples Fatteevne. Jeg har her kun med Læreren at gjøre, forsaavidt som han er Organ for den formale Dannelse, og om denne paastaaer jeg fremdeles, at den ikke formaaer at tilveiebringe nogen virkelig Forstaaelse, fordi den alene hen-

vender sig til Forstanden. Jeg veed vel, at der er Forskjel i Meddelelsesformen for de forskjellige Aldere, men kun saaledes, at det samme Forstandige i Begyndelsen trivialiseres i høiere Grad end senere, hvilket Mange mene er Popularitet. Ved en overmaade flygtig Versrelse med den svage Reflexionsevne hos Barnet fremkommer Skinnet af en Forstaaelse, men tydelig nok viser det sig, at den er død og træg og høist forskjellig fra en livlig Opsattelse. Man skulle se den Glæde, som er over de samme Børn, naar de høre Noget, hvori Phantasien har Ordet, eller blot en simpel Fortælling, hvor livlig tegnede Personer og Begivenheder træde frem for dem. Man lægge dernæst Mærke til, hvilken Forskjel det gør, om de selv skulle læse sig det til, eller de høre det af En, som nogenlunde forstaaer sig paa Oplæsning eller Fortælling. Enhver, der har prøvet dette, vil have erfaret, hvor stærkt de forskjellige Stemninger og Situationer gribte dem, hvor usie de lægge Mærke til enhver Modulation af Stemmen. Og nu skulle hele dette Barndommens sjonne Liv i Gemyt og Phantasi set ikke respecteres, men Alt fortrænges for at faae et borneert Forstands-menneiske ud, som er sat og sindig, fordi han er død og interesseløs.

Det er mærkværdigt nok, at man kan tale om en Forstaaelse uden Interesse, og dog er det saa. Der er talt meget om den strenge Aandens Tugt, som den formale Dan-nelse øver; det er priist som dens Fortrin, at den strax ned-slaaer Tanken om, at Undervisningen skulle være en Leg, at den strax begynder med at hærde til alvorligt Arbeide, og netop herpaa har man begrundet Hensigtsmæssigheden af at sætte sig i den skarpeste Opposition mod Disciplens naturlige Tilbørlighed. Hvad den Unge helst vil dvæle ved: det Frodige, Livsfriske, Charakteristiske, skal omhyggeligt fjernes, for at han ikke skal blive blodagtig. Derimod Experi-

menter med Subject og Object, Definitioner paa Taledede og ligesaa paa Dyder og Laster, moraliske Betenkninger over moraliske Fortællinger, Ramser af alle Slags osv. det er noget hvorved Phantasien ikke let skal komme paa Afveie, ellersom den slet ikke kommer i Bei. Jeg veed meget vel, at Philantropinismen, i sin Utaalmodighed over det forægelige Uvoesen, som blev drevet med de classiske Sprøg i Skolerne, grib feil ved at ville gjøre Underviisningen blot morende, og jeg skal ikke indvende det mindste mod de Breidelser, man kan gjøre en saadan Underviisning paa Grund af dens Mangel paa Alvor; thi naar ethvert Dieblik skal yde noget, der interesserer ved det Vikante, saaledes at Forundringen idelig kommer op, fordi den idelig skifter Gjensstand, saa er det Indtryk, som modtages, det samme som af en Samling Nariteter, der skulle besees i kort Tid: vi blikkelig Piering og derpaa følgende Slappelse og som Totalfornemmelse Lede. At en saadan Underviisning er eneruerende, behøver ikke noget Beviis; men dermed er det ikke beviist, at enhver Interesse hos Disciplen er fordærvelig, at det ikke skulle være nok saa alvorligt, at drage hele hans Sjæl ind med i Underviisningen, som at udelukke den, at ikke det, at han kan hengive sig udeelt, er bedre end det tantaliske Qualeri, at skulle forstaae noget, som han ikke kan forstaae. Det er ikke Arbeide, det er mechanisk Anstrengelse og ufrugtbar Gjerning, som, hvor den tilsyneladende lykkes bedst, fremtvinger en unaturlig Modenhed; og til Slutning løber dog nok det Hele ud paa, at en Sum af Reflexioner læres udenad, sjøndt den Lærende vel mere og mere bejæsses i den Tro, at han selv tænker, naar han udkrammer sine Formler.

For at gaae bestemtere ind paa Sagen vil jeg henlede Læserens Opmærksomhed paa nogle Punkter, som forekomme mig at være af stor Vigtighed.

1. Den formale Dannelse gør en künstig Brug af sit Stof. De forskjellige Discipliner komme ikke til at virke efter deres Eiendommelighed, men den trænges netop tilbage. Hvad de kunne yde, er hvad man kan hente allevegnefra, om det end ikke overalt er lige let at fæste Opmærksomheden alene paa det Almindelige. Det er aabenbart lettere ved saa abstracte Videnskaber som Grammatik og Mathematik, end hvor Gjenstanden er noget levende, der alene har Betydning ved sin Individualitet. Jo mere concret en Videnskab er, desto mindre kan den formale Dannelse bruge den, hvilket fornemt udtrykkes ved at man holder sig borte fra det Materielle, man frygter for at stige ned fra Tankens aetheriske Regioner og besmitte sig ved at børre det Jordiske. Det gjelder da egentlig ikke om at faae Forstand paa de bestemte Underviisningsgjenstande og føres ind i det bestemte Gebeet, hvori enhver af dem, ifølge sin Natur kan orientere, men at vinde Noget, som skal være hævet over alle endelige Forskjelligheder, uden at gaae igjenmed dem.

Dette viser sig tydelig i den Brug, man vil gjøre af den latinske Grammatik og de classiske Forfattere, som ovenfor er omtalt. Man skulde troe, at Disciplen ved dem skulde føres ind i de bestemte Sprog og Literaturer, men derpaa er det ikke anlagt, men paa noget langt mere, nemlig at forstaae Alt. Man forsikrer nemlig, at Aanden derved uddannes i alle Retninger, og at de øvrige Underviisningsgjenstande egentlig ikke behøves for Dannelsen. Undertiden hedder det dog, at disse danne i enkelte Retninger. Altsaa: Naturvidenskaberne udvikle Sandsen for Naturen, Historien for Begivenhederne i Menneskelivet, men det er kun Dannelse i en enkelt Retning. I enhver af disse enkelte Retninger maa da ogsaa de classiske Sprog uddanne Aanden, hvis der ellers er nogen Menning i „alle Retninger“. Hvor-

ledes kan Nogen forstaae en slig vidunderlig Virkning af en Disciplin, som gjøres til Noget, den ikke er, hvilket netop skeer med den classiske Oldtid, naar den rykkes ud af Historien; og skal den være hvad den er, saa kommer den dog nok til at stilles i Classe med andre Fag, uden forsaavidt man ved at udbrede sig i Oldtiden til alle Sider, for at opfatte den fuldstændig, erholdt den meest livlige af alle Discipliner. Men det er den formale Dannelse allerlængst borte fra. Det forekommer mig, som netop den classiske Oldtids Venner maatte allermest føle sig opfordrede til at protestere mod denne afsindige Forgudelære, hvorved et tomt Ideal sættes istedenfor en rig Virkelighed. Med denne Opfattelse kan Oldtiden set ikke være tjent, og man skulde derfor ikke uden videre identificere Ringeagt for den formale Dannelse med Ringeagt for den classiske Oldtid.

Dersom nu den formale Dannelse saaledes mishandler sit Hovedfag, saa er det let begribeligt, at de øvrige Undervisningsgjenstande maa friste en temmelig kummerlig Tilværelse. De ere Skumpelskud, som af Maade og Varmhjertighed ere optagne, og derfor veed man heller ikke ret, hvad man skal gjøre ud af dem. Saameget er man enig om, at de skulle abbrevieres saameget som muligt. Men nu spøges der, om de skulle træde i den formale Dannelses Ejendomme, og i saa Fald er man snart færdig med det Enkelte, eller rettere, man indlader sig kun paa almindelige Betragtninger og Oversigter; eller hvis de ansees for usikkede her til, saa kommer en Samling af Notitser ud, som man gjerne, hvis man vil, kan kalde positive Kundskaber. Saaledes sørges baade for det Formelle og Reelle, og ved dette Sidste knyttes Skolen til det praktiske Liv, medens den ved det Første arbeider i Videnskabens Ejendomme. Der gaaer da heelt igjennem denne Undervisning Hensyn, som ødelægger Alt, Diemedet vender sig fjendtlig mod Midlerne, man vil

ikke lede ind i Erfaringen, men i Raisonnement og Reflexion, dermed begyndes og dermed endes. Man kan ogsaa udtrykke dette saaledes, at det Nærværende ikke faaer Plads for det Til kommende; thi af Frygt for at den strenge Tænkning ikke skal komme tidsnok, skjærer man dens Forudsætning bort, som er Erfaringen, og foregriber paa en høist uheldig Maade det følgende Livs Arbeide.

Hermed er ogsaa en anden Mislyghed forbunden: at Lærerens Personlighed ikke faaer nogen væsentlig Betydning, og at den mundtlige Undervisning trænges tilbage. Jo mindre Undervisningen giber sin Meddelelse ud af det virkelige Liv, jo mere fremmed den forholder sig til Alt, hvormed et Menneske kan sympathisere, jo mere den vil tilintetgjøre netop det, hvorved Noget faaer personlig Besydnning: desmindre kan Læreren selv være greben af sin Undervisning, desmindre kan den gjennem hans Mund komme til Disciplen med den Hynd, den staaende Kraft, som kun det har, der kan legitimere sig selv, som kun det har, hvori en Tilstand, en Fordring, en Bestræbelse, som væsentlig hører det menneskelige Liv til, faaer et anskueligt Udtryk, hvor altsaa det Individualiserede fremstilles og accentueres saaledes, at Eftertrykket falder paa det, hvorved dette Individuelle er berettiget, hvorved det participerer i det Almenmenneskelige. Den mundtlige Undervisnings store Værd bestaaer deri, at den kan opvække, opmande og meddele en virkelig Impuls, som gaaer ind i Billien. Af Opfattelsens Energi og Livlighed afhænger Alt; hvad der kommer som døde Ord, løver kun. I den formale Undervisning kunne Lærebøger saa temmelig gjøre Læreren overslodig; han er der kun for at passe paa, at Bogen læres, og at komme dens Ord tilhjælp ved Omstyrninger og Ord-forklaringer. Bogen gives Disciplen strax i Hænder, mens dens endnu Skriftsproget er ham fremmed, og hvor han

ikke kan forstaae Bogen, træder Lærerens Oplysning til. Hvor unaturlig stift er ikke dette, at skulle begynde med at modtage Belæring gjennem en Text, som skal commenteres af en Anden, istedetfor ved mundtlig Undervisning at opdrages til at forstaae Skriftsproget, det vil sige vinde den Livserfaring, uden hvilken al Forklaring dog kun bliver en tom Omskrivning. Der gives en Art af Popularitet, som adskillige Lærebøger, der aabenbar ere beregnede paa at gjøre Læreren overslodig, lægge an paa, hvis Kunst bestaaer i at gjøre Alt saa aandloft som muligt. I denne Forstaaelighed, som vindes ved Udelukkelsen af det Dybe, exellerer den formale Dannelse, og hvad der fængsler Disciplen til Undervisningen, er da naturligvis ikke den Magt, som denne har i sig selv, men Frygt eller andre udvortes Hensyn. Jeg maa her udtrykkelig gjøre opmærksom paa, at jeg kun taler om det Resultat, som den formale Dannelse vil føre til, naar den gjennemføres consequent, og at det paa ingen Maade er min Menning at ville derved charakterise Undervisningens nærværende Tilstand. Fra min egen Skoletid har jeg Indtrykket af hvad en Lærers Personlighed har at betyde, men hvor den gjør sig gjeldende i Undervisningen, seer aabenbart et Brud paa den formale Dannelses videnskabelige Ligegyldighed. Saalænge det formale Princips Opretholdelse gjøres til Pligt, hvilket da især er skeet i de sidste Tider, vil en Lærer, enten det nu seer ved et frekt Oprør eller uvilkaarlig, forsynde sig, ved at behandle det, hvori han underviser, som sit eget Anliggende.

2. Den formale Dannelse ejender ikke noget Cyclus, men kun et Aggregat af Undervisningsøjneftande.

Jeg antager, at Ingen vil negte, at det nærværende Udvalg af Discipliner mere er foretaget ifølge Hensyn, som

burde være underordnede, end ifølge Overbeviisning om de res Nødvendighed som Elementer i al virkelig Dannelse. Det synes mig, at man ikke kan have anstillet en saadan Overveielse og da være kommen til det Resultat, at Naturvidenskaberne burde udelukkes, ogsaa maatte, som jeg troer, de optagne Fags Stilling i Underviisningen være bleven en anden. Jeg seer i de saakaldte Realvidenskabers Indlemmelse en Indrømmelse til Philanthropismen, en Anerkjendelse af de nyttige Kundskabers Værd, hvor det Hensyn nok kunde være det Bestemmende, at et dannet Menneske dog ikke kan være bekjendt, at være uvidende om Dette eller Hünt. Dersom man nu har seet hen til Kundskaberne, saa er hvert Fag blevet opfattet som en Samling af videværdige Enkelheder, og man har ikke tænkt sig det som Heelhed i et virklig Forhold til Aandsudviklingen. Paa denne Maade er det forstaaeligt, at man har anslaaet disse Fags Indflydelse paa Dannelsen meget lavt, og dog indrømmet dem Plads, ja endog efterhaanden vænet sig til den Forestilling, at de ikke formaae at bidrage mere end det de efter den første Bestemmelse skulde bidrage. Hvis dette er rigtigt, saa er Valget truffet efter en Dom om det Videværdige, som, ifølge sin Natur, maa være temmelig usikker, og Grændsen for de nyttige Kundskabers Antal blot trukken efter den udvortes Nødvendighed, som Tidens Utilstrækkelighed maatte paalægge. Disse Fag ere da ikke traadte i noget væsentligt Forhold til hverandre indbyrdes eller til Hovedfagene; hvilket ogsaa efter den formale Dannelses Princip er utenkelig, og denne Tilfældighed, dette Usammenhængende har jeg villet betegne med Udtrykket „Aggregat“, som altsaa er en Samling paa Maa og Fa, hvor Noget kan tages bort og Noget lægges til, uden at en saadan Forandring gør synderligt fra eller til.

Maar den formale Dannelse benytter Underviisnings:

stoffet som et Materiale, hvorpaa Tanken skal øve sig, saa ere fra Begyndelsen af Middel og Niemed blevne hinanden fremmede. Midlet fastes bestandig bort; thi bestandig er indres Disciplen om, at det, han skal lære, er noget Andet end det, hvorved han lærer. Dette Forhold er et reent udvortes; thi Tanken er der iforveien, men den skal kun hvæsses, som man benytter en Slibesteen til skjærende Instrumenter. Men ganske anderledes er Fremgangsmaaden, naar man lægger an paa, at Tanken skal blive til i Undervisningen, naar det, som meddeles, skal ved at opfattes, som det i sig selv er, fremkalde en tilsvarende Activitet i Disciplens Sjæl, det vil sige lede ham til at reproducere. I Reproductionen er det hele Menneske med, hvilket forudsætter, at det hele aandelige Liv er blevet tiltalt. At dette ikke tilfredsstillende kan skee ved et enkelt Fag, er let begrisbeligt; thi derved sættes kun en enkelt Interesse i Bevægelse. Det er klart, at selv denne enkelte Interesse ikke kan vinde nogen synderlig Livlighed og Styrke, saalænge den staaer isoleret, men at ved den forberedende Undervisning Alt kommer an paa, at alle væsentlige Interesser finde deres rette Udtryk. Derved komme de alle til at vise hen paa et Middelpunct, om hvilket de samle sig til en Enhed, hvilken atter som det Totale gaaer ind i enhver enkelt af dem og giver den sin fulde Betydning. Dette ligger til Grund for Cyklen, som er en Mangfoldighed af Videnskaber, der slutter sig sammen til Enhed. Mangfoldigheden er beregnet paa at friste Mulighederne i Individet, at det Slumrende kan vækkes ved en sympathetisk Bevægelse. Ethvert Fag maa strengt holde paa sin Eiendommelighed; thi kun derved kunne de alle vise sig som væsentlig sammenhørende og betingende hverandre. Alle nyde delige Ret, fordi ethvert af dem yder et uundværligt Bidrag til Dannelsen; alle blive lige selvstændige og lige relative,

fordi Eftertrykket ikke kommer til at ligge paa et enkelt af dem, men paa den Heelhed, de danne. Cyklens Enhed beroer paa, at alt Væsentligt i Individets aandelige Liv kommer til Aabenbarelse i den. Bevægelserne begynde fra mange Punkter i Øjelen og træde i Vækselvirkning med hverandre, og derigjennem vinder Individualiteten større Bestemthed. Det kommer an paa at leve sit Liv heelt og ikke lide Skibbrud paa Noget deraf, som det kan skee ved udelukkende at vende sig i een Retning. Thi om ogsaa senere en bestemt Kaldsvirksomhed bliver den egentlige Op- gave for et Menneskes Liv, saa skal den dog bæres af le- vende Interesse for og Deelagtighed i alt Menneskeligt. Dette Almeenmenneskelige, som skal udtrykke sig i det Sær- egne, har Opdragelse og Skoleundervisning at arbeide for, og Intet kan vel tankes mere forfeert, end strax at beregne Alt paa en speciel Livsstilling, og altsaa forsømme alt det, som denne ikke synes udtrykkelig at forlange.

Naar man nu sætter alle uvedkommende Hensyn til- side, f. Ex. at danne Lærde eller Embedsmænd, eller hvad Andet af den Art man kan lægge an paa; naar man blot vil fremme Håndsudviklingen, om ogsaa mange nyttige og glimrende Kundskaber og mange skarpsindige Betragtninger derved gik i Løbet: saa vil der udentvivl komme langt mere Menning i Alt.

Cyklen vil omspænde hele Aandens Gebeet, at alle de aandelige Rørelser, hver efter sin Ejendommelighed, kunne finde deres adækvate Udtryk, og det hele aandelige Liv gjen- nemleves under den Form, som det har paa et vist Udvik- lingstrin. Igjennem Cyklen skal det aandelige Liv i sin hele Fylde objectivere sig for den Lærende, hans Livs Ind- hold skal udbrede sig for ham med den Fordring, at han skal bemægtige sig det. Det, som knytter Disciplen til Un- dervisningen, er Bevidstheden om, at den er ham væsent-

lig vedkommende, hvilken Bevidshed dog først efterhaanden klarer sig ud af Anelsens Dunkelhed. Medens Cyklen alt: saa har Sammenhæng i sig selv, er den tillige Sammenhængen i Disciplens Liv; saaledes vilde han selv tale, hvis han formaaede ret at udtale sig. Derved komme vi til det Andet, som er Undervisningens Form. Denne er da i ingen af de Discipliner, der samtidig leres, en anden end den, under hvilken Disciplen har sit aandelige Liv, hvilket meget vel kan bestaae med den Forskjellighed i Behandlingen, som Stoffets Forskjellighed fordrer, ligesom ogsaa et vist aandeligt Standpunct kan fastholdes i Meddelelsen som det Almene for en Mængde forskjellige Individer. Cyklenes Antal er lig Antallet af Undervisningens Stadier, og i enhver af dem danner Stof og Form en eiendommelig Enhed, som alene i denne Enhed har Sandhed saavel i sig selv som for Individet. Enhver Alder faaer det Arbeide, som hører den til, og som ingen anden kan overtage for den, hvis ellers enhver Alder har sin Opgave, som ved Udviklingen gaaer ind i en højere og danner dennes naturlige Basis. Den følgende Cykles Forhold til den foregaaende er det Uudvikledes Udvikling; den første Cyclus vil indeholde færre Fag end de følgende, thi deels ere der Gjenstande, som ikke kunne behandles i en Form, der passer for den barnlige Alder, deels ville enkelte Discipliner efterhaanden sondre sig til flere, som det navnlig er Tilsælget med Sprogene, at Grammatik og Literatur senere træde ud som selvstændige Discipliner, medens de i den første Sprogundervisning kun ligge som Muligheder. Cyklen former sig da bestemttere og vender sig mere ind i sig selv, jo mere den udvikler sig.

Indenfor Skoleundervisningen ligger Slutningen af Barndommen, hele Drengsalderen og Begyndelsen af Ynglingsalderen. Man kunde fortælg charakterisere Barndom:

men som en Hensynken i Omgivelserne, hvori Adskillelsen mellem Individet og dets Omverden endnu ikke er kommen ret frem. Barndommen er den uudviklede Enhed af begge. Med Drengesalderen skiller det, som før var forenet, sig ad. Virkeligheden udenfor Subjectet gør sig gjældende som den eneste Virkelighed; Drengen har sin Verden udenfor sig. Ynglingsalderens Begyndelse betegnes derved, at Blikket vender sig indad, for at søge det i sig selv Visse, ved at gjøre den Fordring til Tingene, at de skulle stemme overens med Subjectets Forestilling om det, der er sandt i og for sig. Barnet lever i en Phantasiverden, Drengen skiller sig selv fra sin Omverden, men kommer ikke til sig selv, før det, der er udenfor ham og af ham opfattes som noget blot Udvortes, efterhaanden ved nærmere Betragtning aabenbarer sig som Product af en Fornuft, som henviser ham til sig selv. Derved begynder Ynglingsalderen, hvis Særkjende er en Tilbagevenden til sig selv fra Omverdenen, en Streben efter at komme fra Betragtning til Overbeviisning og en Tilbvielighed til at gjøre den vaagnende Selvstændighed gjældende i Bedømmelse og Handling. Naar Barndommens Phantasiforestilling har naaet en vis Bestemthed, naar Eventyret begynder at gaae over til Virkelighed, er det som om en uendelig Rigdom gik tabt. Drengen har ikke Barnets Inderlighed og paradisiske Samliv med sin Omverden, men streber at vinde et Indhold ved en videbegjerlig Henvendelse mod alle de Gjenstande, der ere uden, for ham. Men jo mere Enkelhederne samle sig til Grupper, jo mere der efterhaanden aabenbarer sig en Sammenhæng mellem det som forhen var adskilt, destomere vender Betragtningen sig fra Gjenstandenes Ydre til deres Indre og derfra ganske naturligt til Individets eget Indre. Ynglingen, hos hvem den Bevidsthed først bryder frem, at Mennesket i sig selv har at søge Forklaringen af Alt, til:

fredsstilles ikke længer ved det, som blot er Factum, men forlanger, at det skal devise sin Verettigelse. Hau bryder sig i en Kamp med Virkeligheden, der ikke ret vil føie sig efter hans subjective Forestilling.

Naar Underviisningen slutter sig noie til disse Stadier, vil den senere Cyklus blive en Gjentagelse af den tidligere, en høiere, mere bevidst Form for det Samme, og Overgangen kan betegnes som Enheden af Evolution og Metamorphose. En saadan Sammenhæng i Underviisningen, en saadan Gjentagelse af det Tidligere ejender den formale Dannelse ikke. Forskjellen mellem den tidligere og senere Underviisning er der den, at der læres Mere, som tilslige er noget Forskjelligt, og skal opfattes ved den samme aandelige Activitet som tidligere; kun forudsættes der en større Færdighed i Reflexion, fordi Disciplen saalænge har øvet sig derpaa. Den formale Dannelse vil udrydde Barndommen og Ynglingsalderen, fordi den anseer dem for aldeles usande. Disse Stadier skulle overspringes, istedetfor at dog ethvert sundt og kraftigt Manddomsliv har dem i sig, hvis ellers det Mandige er mere end borneert Alvorlighed.

Den formale Dannelse gaaer ud fra den Forudsætning, at Tanken udenfra skal træde hen til Livet, og den skiller deraf strengt mellem Underviisning og Opdragelse. Men der er aabenbar en stor Forskel paa, om man gaaer som Betragter hen til sit Liv, saaledes at den, der seer, er en Aanden end den, der lever, eller man arbeider sit eget Liv ud til Beridshed. Dertil kommer man kun ved Erfaring. Skoleunderviisningen er nu ikke en Anviisning til umodne Domme, hvorved man skal lære at blive hurtig færdig med et Resultat, men den er en forelsbig Erfaring, og gaaer derved ind som et væsentligt Element i Opdragelsen, idet den ordner det Forvirrede, forbinder det Adsplittede og

...hævet det Ideale i den Verden, hvori Disciplen lever, saa at det Meddeelte synes ham at være oplevet og han forstaaer det ved sin egen Erfaring, om end Erfaringen hidtil var ham betydningslös og først bliver levende i Meddelelsens Dieblit.

Hvad andet er vel Underviisningen, end at en større Verden aabenbarer sig, hvori det samme Menneskelige træder imøde, men mere reent, mere storartet, mere bestemt udpræget og med en almindeligere Gyldighed end i de dagslige Livsforholds snevre Kreds? Anskueligheden bliver større derved, at Livets forskjellige Sphærer sondres ud fra hinanden og Accenten lægges netop paa det Betydende, istedtfor at Livet selv saa ofte viser en forvirret Blanding og det Tilfældige saa ofte afdrager Opmærksomheden fra det Væsentlige. Det synes at en Underviisning, som saaledes gribes ved Hjælp af Erfaringen, maa gaae ind i Livsforholdene og bevirke en mere levende Tilegnelse og en klarere Opfattelse af dem. Denne Vækselvirkning mellem Underviisningen og Livet er en Forskole for de modnere Åars Erfaring; det er Livets Rigdom, som træder imøde, ikke som Gjenstand for selvstændig Activitet, men for levende Opfattelse, og derti bestaaer netop Forskjellen mellem Ungdommen og Manddommen, at denne sidste skal skaffe det indvortes Oplevede bestemt ydre Tilværelse, medens Ungdommen nærmest er henvist til at berige sit indre Liv. Man kan sige, at Ungdommen skal ledes hen til at faae Forstand paa det Ideale i Livet, medens Manden skal virkeligjøre det Ideale. Hvormeget det da har at betyde for det senere Liv, at det hele Menneske var interesseret i Opfattelsen, er vel indlysende; men at kunne tale vidt og bredt om Noget, at forstaae saaledes som den formale Danvelse forstaaer, er langtfra Interesse. Naar En forfølger sin videnskabelige Bane som et særskilt Niemed, der aldeles

ikke har nogen Sammenhæng med hans øvrige Liv, saa at han ikke derved vinder et høiere Udtryk for sin Tilværelse, saa er dog denne Videnskabelighed snarere at regne for Tab end for Binding, især hvis dermed forbinder sig den forfængelige Forestilling, at denne Hjernelse fra Livet netop er det Store, hvorved En bliver mere end sig selv.

At den formale Dannelsse fører lige derhen, at den forstyrrer enhver Hengivelse til Indtrykket, at den istedet for at forbinde sig med det øvrige Liv, ringeagter det som noget Underordnet, og saaledes arbeider imod enhver fornuftig Opdragelse, vil muligen være klart af det Foregaaende, og hvis det er lykkedes mig nogenlunde at tydeliggøre dette, har jeg udtalt hvad jeg vilde.

III.

Efterretninger om Aarhus Cathedralskole i Skoleaaret 1844—45.

Bed

H. H. Blache,
Rector.

Bed Slutningen af forrige Skoleaar dimitteredes fra Aars-
huus Cathedralskole følgende 15 Disciple, der med de ved-
føiede Hovedcharacterer blevne optagne mellem de academiske
Borgere:

195*) Søren Broberg Munch.	Laudabilis.
196 Ole Jørgen Sadolin.	Laudabilis.
197 Thomas Friß.	Laudabilis.
198 Harald Rosenstand.	Laudabilis.
199 Carl Kratzenstein Stub Jørgensen.	Laudabilis.
200 Janus Severinus Mollerup.	Laudabilis.
201 Hans Dons Langballe.	Laudabilis.
202 Johan Joachim Frich.	Haud ill.
203 Lars Christian Bjerring Holm.	Haud ill.
204 Andreas Sophus Vibe Kjerulff.	Haud ill.
205 Immanuel Ree.	Haud ill.
206 Frederik Christian Worsaae.	Haud ill.
207 Jacob Hyphoff.	Laudabilis.
208 Julius Jonas Collin Fjelstrup.	Haud ill.
209 Lorentz Carl Matzen.	Laudabilis.

*) Nummerækken begynder med Aaret 1805.

De specielle Characterer vare følgende:

	Gant.	Gatin.	Gat.	Gat.	Graeff.	Hebraïst.	Religion.	Geographie.	Historie.	Geometrie.	Egypt.	Spann.
Munch.	L.	L. + H.	L.	L.	L.	L.	L. +	L.	H.	L.	L.	L.
Sadolin.	L. +	L. + L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	L. +	L. +
Friß.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	H.	L.	L.	L.
Rosenstand.	L.	L.	H.	L.	*L.	H.	H.	H.	L.	L.	L. +	L.
Jørgensen.	L.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	L.	L.	L.
Møllerup.	L.	L.	H.	H.	L.	L.	H.	L.	L.	L. +	H.	H.
Langballe.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	L.	H.
Frich.	L.	L.	N.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	H.	L.	H.
Holm.	H.	L.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.	H.	H.
Kjerulff.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Nee.	H.	H.	H.	H.	*H.	H.	L.	H.	L.	L.	L.	L.
Worsaae.	L.	H.	H.	H.	N.	H.	H.	H.	H.	N.	L.	L.
Hyphoff.	L.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Fjelstrup.	H.	H.	N.	L.	H.	H.	L.	L.	H.	N.	L.	L.
Maazen.	L.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	H.	L.	L.	L. +	L.

† betegner Laud. p. c,

* at et Pensum Græff er læst istedetfor Hebraïst.

Bed Enden af forrige Skoleaar var Discipelantallet 83. Af disse dimitteredes 15 til Universitetet og 7 afgik, deels ved det nye Skoleaars Begyndelse, deels i de følgende Kvartaler, til andre Bestemmelser, hvorimod igjen 9 Disciple optoges i Skolen. Det hele Aantal, som i Skoleaaret har været undervist, bølser sig til 73, der have været fordeelte i Classerne paa følgende Maade:

Fjerde Classe.

1. J. G. C. Koch, Son af Proprietair Koch til Østergaard.
2. C. F. W. Secher, Son af afdøde Proprietair Secher her i Byen.

3. A. F. Lassen, Søn af forhenv. Apotheker Lassen.
4. M. Wittrup, Søn af afdøde Contorist Wittrup,
Pleiesøn af afdøde Biskop Valudan Müller.
5. N. P. C. Warberg, Søn af Boghandler Warberg her i Byen.
6. M. O. Asmussen, Søn af Møller Asmussen i
Vestermølle ved Skanderborg.
7. P. C. Freiesleben, Søn af Ritmester v. Freiesleben her i Byen.
8. J. Kjer, Søn af Pastor Kjer i Skjoldstrup.
9. P. Jensen, Søn af afd. Gaatdmann J. Jensen
i Sabroe.
10. M. S. L. Winding, Søn af afdøde Pastor
Winding i Evede.
11. M. Siegumfeldt, Søn af Toldbetjent Siegumfeldt i Ebeltoft.
12. H. Fleischer, Søn af Justitsraad, Borgemester
Fleischer her i Byen.
13. H. Schytte, Søn af Alterdegn og Skolelærer
Schytte her i Byen.

Tredie Classe.

1. Th. Thygesen, Søn af afdøde Pastor Thygesen
i Hasle.
2. C. Amsinck, Søn af Ritmester v. Amsinck her i
Byen.
3. P. Schoubye, Søn af Pastor Schoubye i Østbirk.
4. P. Herskind, Søn af Consul Herskind her i
Byen.
5. L. Hviid, Søn af Ritmester v. Hviid her i Byen
6. N. Müller, Søn af Pastor Müller i Astrup.
7. H. Brendstrup, Søn af Procurator Brendstrup
her i Byen.
8. C. A. Holm, Søn af Pastor Holm i Tveed.

9. H. J. Ottersrøm, Søn af Cancelliraad, Bankfasserer Ottersrøm her i Byen.
10. L. P. Schou, Søn af Proprietair Schou til Kjelsbyegaard.
11. Jacob Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Viby.
12. M. Lindhard, Søn af Institutbestyrer Lindhard her i Byen.
13. S. E. Harpøth, Søn af Pastor Harpøth i Randlev.
14. J. C. R. Lund, Søn af Skibscapitain Lund her i Byen.
15. S. Adeler, Søn af asd. Baron Adeler.
16. M. G. Engelssted, Søn af Proprietair Engelssted.
17. J. G. Krarup, Søn af Kammeraad Krarup til Haraldslund.
18. C. F. Funder, Søn af Pastor Funder i Storring.
19. C. Harpøth, Broder til № 13.
20. A. Ipsen, Søn af Kammerassessor, Toldcontrolleur Ipsen her i Byen.
21. Julius Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Viby.

Anden Classe A.

1. J. C. Bünger, Søn af Kjøbmand Bünger her i Byen.
2. J. A. Severin, Søn af Major og Stadshauptmand Severin her i Byen.
3. H. P. Ingwerslev, Søn af Cancelliraad Ingwerslev til Marselisborg.
4. O. C. Ipsen, Søn af Kammerassessor, Toldcontroleur Ipsen her i Byen.
5. E. Bøggild, Søn af forhenv. Fuldmægtig Bøgild her i Byen.

9. P. h. P. N o s e n s t a n d , Søn af Justitsraad, Hærredsfoged Rosenstand her i Byen.
7. T. H a n s e n , Søn af Etatsraad Hansen, Gouverneur i Tranquebar.
8. F r. M e u l e n g r a c h t , Søn af afdøde Kjøbmand Meulengracht her i Byen.
9. H. T e t e n s , Søn af Etatsraad, Overcontrolleur Tetens her i Byen.
10. R. N e l l e m a n n , Søn af Skolens Regnskabsfører, Fuldmægtig Nellemann her i Byen.
11. P. W. N e l l e m a n n , Broder til den Foregaaende.

II Classe B.

1. J. G. W o r m s l e v , Søn af afdøde Handelsmand Wormslev, Pleiesøn af Toldbetjent Billumsen her i Byen.
2. C. T. h. N o s e n s t a n d , Søn af Justitsraad, Hærredsfoged Rosenstand her i Byen.
3. M. P. W i n d i n g , Søn af afdøde Kjøbmand Winding, Stedsøn af Kjøbmand Leverkhuusen her i Byen.
4. P. C. H o l l e s e n , Søn af Møller Hollesen i Rye.
5. C. L u n d , Søn af Skibscapitain Lund her i Byen.
6. T. W. S t a b e l l , Søn af Provst Stabell i Ormslev.
7. H. S t a r c k e , Søn af Kjøbmand Starcke her i Byen.

Sørste Classe A.

1. P. T e t e n s , Søn af Etatsraad, Overcontrolleur Tetens her i Byen.
2. S. N e l l e m a n n , Broder til № 10 og 11 i anden Classe A.
3. C. N o s e , Søn af Kjøbmand Nøse her i Byen.

4. J. C. Lacour, Søn af Proprietair Lacour her i Byen.
5. W. Nogind, Søn af afdøde Agent Nogind her i Byen.
6. W. Asmussen, Søn af Garnisonskirurg og præstiserende Læge Asmussen her i Byen.
7. H. B. Schjerup, Søn af Kjøbmand Schjerup her i Byen.
8. L. A. Ipsen, Broder til № 4 i anden Cl. A.
9. C. H. W. Carstens, Søn af Pastor Carstens i Borum.
10. G. J. F. Døcker, Søn af Kjøbmand Døcker her i Byen.
11. C. L. B. Launy, Søn af Vagtmester Launy her i Byen.
12. F. W. Rasmussen, Søn af Regimentsdyrlæge Rasmussen her i Byen.
13. H. G. Schjerbeck, Søn af Kammeraad og Toldinspecteur Schjerbeck her i Byen.
14. J. A. R. Larsen, Søn af Proprietair Larsen til Nødstrup.

Første Classe B.

1. J. E. Langballe, Søn af Møller Langballe i Grundfør.
2. G. H. Hartvigsson, Søn af Kjøbmand Hartvigsson her i Byen.
3. H. Schougaard, Søn af afd. Sogneprest Schougaard i Ormslev.
4. A. Hammershi, Søn af Kjøbmand Hammershi her i Byen.
5. P. C. Schjerbeck, Broder til № 13 i 1ste Classe A.

6. A. Watt, Søn af afdøde Proprietair Watt til Holmstrupgaard.

7. D. Hammersti, Broder til № 4 i denne Classe.

Af ovennævnte 73 Disciple ere i Løbet af Skoleaaret udmeldte: 1) N. G. Engelsted, fordi Faderen tog Bosæl i en anden Provinds; 2) C. Th. Rosenstand, der overgik til Realfolken; og 3) W. Starcke, med hvem Faderen har taget en anden Bestemmelse.

Discipelantallet ved Skoleaarets Ende er saaledes 70.

* * * * * * *

I Henseende til Lærerpersonalet er i dette År kun den Forandring foregaaet, at Organist Rabell, der siden Begyndelsen af Året 1816, altsaa i næsten 30 År har besørget Sangunderviisningen, efter derom indgiven Ansøgning, af den Kongelige Direction fra 1ste April af i indeværende År er blevet entlediget fra denne Post. Li- gesom vi gjerne havde ønsket, at han endnu i længere Tid kunde have fortsat sin Virksomhed i Skolen, saaledes kan jeg nu ved hans Fratrædelse ikke undlade, paa Skolens og egne Begne, at bevidne ham min hjertelige Tak sigelse for den Duelighed og Flid, hvormed han i saa lang Tid har besørget denne, for det ungdommelige Gemyts Dannelse, vigtige Underviisning, og bede ham være forsikret om, at det venstabelige Forhold, hvori han har staet til Skolens Lærere og Disciple, stedse skal være es i kjær Erindring.

I Organist Rabells Sted er efter den Kongelige Directions Bemyndigelse Hr. Musiklærer Christian Frederik Glass antagen til at besørge Sangunderviisningen i Skolen.

* * * * * *

Bed Underviisningen har i sidstforløbne Skoleaar været fulgt følgende, af den Kongelige Direction approberede

L e c t i o n s t a b e l.

Timer.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Øverdag.
8—9	I B Religion.	I B Frihed.	I B Religion.	I B Latin.	I B Latin.	I B Latin.
	I A Historie.	I A Dansk.	I A Dansk.	I A Religion.	I A Religion.	I A Geographie.
	II B Latin.	II B Latin.	II B Græsſ.	II B Græsſ.	II B Historie.	II B Dansk.
	II A Græsſ.	II A Græsſ.	II A Historie.	II A Dansk.	II A Græsſ.	II A Græsſ.
	III Religion.	III Historie.	III Tydſ.	III Historie.	III Religion.	III Geographie.
	IV Latin.	IV Latin.	IV Latin.	IV Latin.	IV Græſſ.	IV Latin.
9—10	I B Dansk.	I B Dansk.	I B Dansk.	I B Dansk.	I B Historie.	I B Tydſ.
	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Latin.	I A Historie.
	II B Religion.	II B Arithmetik.	II B Arithmetik.	II B Religion.	II B Dansk.	II B Græſſ.
	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Latin.	II A Geographie.
	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.	III Latin.
	IV Historie.	IV Historie.	IV D. Literaturh.	IV Historie.	IV Geographie.	IV Dansk.
10—11	I B Historie.	I B Tydſ.	I B } Tegning.	I B Religion.	I B } Tegning.	I B Arithmetik.
	I A Dansk.	I A Religion.	I A }	I A Latin.	I A }	I A Latin.
	II B Fransſ.	II B Græſſ.	II B Latin.	II B Lat. Etſil.	II B Geographie.	II B Fransſ.
	III A Geographie.	II A Dansk.	II A Latin.	II A Fransſ.	II A Tydſ.	II A Historie.
	III Græſſ.	III Geometrie.	III Historie.	III Arithmetik.	III Dansk.	III Græſſ.
	IV Tydſ.	IV Græſſ.	IV Religion.	IV D. Literaturh.	IV Geometrie.	IV Arithmetik.
11—12	I B. Latin.	I B Religion.	I B Latin.	I B Historie.	I B Geographie.	I B. Geographie.
	I A Geographie.	I A Tydſ.	I A Arithmetik.	I A Frihed.	I A Frihed.	I A Naturhist.

	2 B Frihed.	2 B Geographie.	2 B Historie.	2 B Latin.	2 B Latin.	2 B Latin.
11—12	2 A Fransf.	2 A Arithmetik.	2 A Dansk.	2 A Arithmetik.	2 A Arithmetik.	2 A Frihed.
	3 Lat. Stiil.	3 Græsf.	3 Græsf.	3 Græsf.	3 Lat. Stiil.	3 A Hebraisk.
	4 Geometrie.	4 Græsf.	4 Lat. Stiil.	4 Græsf.	4 B Hebraisk.	4 Græsf.
12—1	4 B Hebraisk.				3 A Hebraisk.	4 A Hebraisk.
	1 B } Callis.	1 B } Callis.	1 B Arithmetik.	1 B } Calle.	1 B Dansk.	
	1 A } graphie.	1 A } graphie.	1 A Latin.	1 A } graphie.	1 A Arithmetik.	
2—3	2 B Tydsk.	2 B Dansk.	2 B } Tegning.	2 B } Tegning.	2 B Tydsk.	2 B Lat. Stiil.
	2 A Lat. Stiil.	2 A Religion.	2 A }	2 A Religion.	2 A Religion.	2 A Historie.
	3 Geometrie.	3 Latin.	3 Arithmetik.	3 Latin.	3 Calligraphie.	
	4 Lat. Stiil.	4 Arithmetik.	4 Dansk.	4 Arithmetik.	4 Tydsk.	
	1 B Dansk.	1 B Arithmetik.	1 B Latin.	1 B Arithmetik.	1 B } Callis.	
	1 A Tydsk.	1 A Arithmetik.	1 A Naturhist.	1 A Arithmetik.	1 A } graphie.	
3—4	2 B Arithmetik.	2 B } Callis.	2 B } Callis.	2 B } Tegning.	2 B Historie.	
	2 A Lat. Stiil.	2 A } graphie.	2 A } graphie.	2 A }	2 A Latin.	
	3 Geographie.	3 Fransf.	3 Dansk.	3 Religion.	3 Tydsk.	
	4 Lat. Stiil.	4 Religion.	4 Fransf.	4 Fransf.	4 Fransf.	
	Overste Afdeling	1 B Naturhist.	Alle Afdelinger	1 B Naturhist.	Overste Afdeling	
	Gymnastik.	1 A Dansk.	Sang.	1 A Historie.	Gymnastik.	
4—5	2den Afdeling	2 B Fransf.		2 B } Callis.	Første Afdeling	
	Sang.	2 A Tydsk.		2 A } graphie.	Sang.	
		3 Calligraphie.		3 Fransf.		
		4 Hebraisk.		4 Religion.		
		Tredie Afdeling		Nederste Afdeling		
		Sang.		Gymnastik.		

Alle Skolens Lærere have været enige om, at beholde den gamle Fordeling af Undervisningen paa Formiddags- og Eftermiddagstimer. *)

*) Hr. Professor Dr. Flemmer har i sit for ifjor udgivne Indblyseskrift til Hovedexamen i Frederiksborg Lærde Skole, meddeelt en Afhandling om den samlede Skoletid, i hvil Begyndelse det hedder:

„Saavidt mig er bekjendt, have hidtil ingen andre vægtige Stemmer af erfarte Skolemand offentlig hævet sig imod samlet Skoletid, end Rectorerne Ingerslev og Blache, samt Prof. M. Nielsen og Statsraad Bloch, dogude tre Sidste kun lejlighedsvis og uden videre at motiverere deres Mening med Grunde.“

I Anledning af denne Uttring maa jeg for mit Bedkommende bemærke, at jeg, hvad af Hr. Professor Flemmer formodentlig er overseet, i de for 1843 herfra udgivne Skoleetterretninger S. 11—16, især foranlediget derved, at Rector Nielsen ved den henværende Realskole, i sit Indblyseskrift for samme Åar, havde fremsat de Grunde, der efter hans Mening talte for Indførelsen af den samlede Skoletid, har søgt at fremstille den Betragtningsmaade af Sagen i Almindelighed, saavel som de særegne Omstændigheder, der havde bestemt Cathedralskolens Lærere til ikke at andrage paa nogen Forandring af den gamle Inddeling i Formiddags- og Eftermiddagstimer. Ved siden at læse Hr. Prof. Flemmers Afhandling, ere denne Skoles Lærere endnu ikke komne til en anden Overbevisning; men da Sagen nu fra flere Sider har været droftet, saa derom vel neppe noget synderligt Nyt mere kan siges, og da det nu synes, at ligesaa vægtige Stemmer have erklæret sig imod som for samme, maa jeg ansee det for overslødigt at underkaste den en ny Drostelse, og det saameget mere, som Spørgsmaalet formodentlig ved den definitive Ordning af det lærde Skolevæsen i Almindelighed vil finde sin Udgivelse.

Paa de enkelte Undervisningsfag have Timerne saa ledes været fordelede:

	IV Cl.	III Cl.	II Cl. A	II Cl. B	I Cl. A	I Cl. B	Σ Alt.
Dansk.	4	2	3	3	4	6	22
Latin.	5	8	7	6	8	6	40
Lat. Stil.	3	2	2	2	=	=	9
Græst.	5	5	4	4	=	=	18
Hebraisk.	A 2 B 2	A 2	=	=	=	=	6
Religion.	3	3	2	2	3	4	17
Geographie.	1	2	2	2	2	2	11
Historie.	3	3	3	3	3	3	18
Aritmetik.	3	2	3	3	4	4	19
Geometrie.	2	2	=	=	=	=	4
Indst.	2	2	2	2	2	2	12
Franst.	3	2	2	3	=	=	10
Naturhistorie.	=	=	=	=	2	2	4
Galligraphie.	=	2	3	3	4	4	16
Tegning.	=	=	2	2	2	2	8
Σ Alt.	36	A 37 B 35	35	35	34	35	

Hertil kommer Gymnastik, ved hvilken Undervisning Disciplene efter deres Alder og Kræfter ere deelte i tvende Afdelinger, der hver have 2 Timer ugentlig Undervisning, samt Sang for dem, som dertil have Anlæg, af hvilke, inddelte efter Stemmerne, hver ligeledes har 2 Timer ugentlig Undervisning.

Lærefag og Timer have paa følgende Maade været fordelede mellem Lærerne:

Rector Blache: Latin i 4de og 3die Cl. samt

Græst i 4de 23 Timer.

Overlærer Fleischer: Geometrie i 4de og 3die

Cl., Aritmetik i hele Skolen paa

1ste Cl. B nær, Naturhistorie i 1ste

Cl. A og B. 23 —

Adjunct Arnszen: Græst i 3die og 2den Cl.,

Latin i 2den Cl. A, Latinſk Stiil i 2den Cl. B	24 Timer.
Adjunct Røgind: Historie gjennem hele Sko- len, Geographie i 2den Cl. B samt 1ſte Cl. A og B, Dansk Literatur- historie i 4de Cl.	26 —
— Rabell: Dansk gjennem hele Skolen, Religion i 4de og 3die Cl.	26 —
— Knudsen: Hebraisk i 4de og 3die Cl., Geographie i 4de, 3die og 2den Cl. A, Religion i 2den og 1ſte Cl., Arithmetik i 1ſte Cl. B	26 —
— Adjunct Hanssen: Tydſk gjennem alle Classer, Latin i 2den Cl. B samt i 1ſte Cl. A og B	32 —
— Carſe: ved Realskolen har hos os be- ſørgt Underviſſningen i Fransſ i 4de og 3die Classe	5 —
Cand. theol. Elmquist: Fransſ i 2den Cl. A og B	5 —
Maler Høegh-Guldberg: Calligraphie og Tegning	13*) —
Organist Rabell og siden Musklærer Glass Sang	4 —
Capitain v. Robertson: Gymnafik	4 —
Sidstforløbne Skolegar ere i de forskjellige Classer følgende Pensæ af Sprog og Videnskaber gjennemgaaede og læste:	

*) Underviſſningstimerne i Calligraphie blive for Disciplene
ugentlig 16, og i Tegning 8; men da 1ſte og 2den Classes
tvende Afdelinger undervises tilsammen, bliver Timeantal-
let i Alt for Læreren som anført 13.

Modersmaalet.

- 1 Cl. B. Hjorts Vørneven. S. 1-51, 74-152.
Hølsts mindre poetiske Læsebog S. 36-37, 41-42,
47-49, 51-57, 63-72, 89-91.
- 1 Cl. A. Hjorts Vørneven S. 234-311. Hølsts
mindre poetiske Læsebog S. 61-63, 72-74, 80-85,
96-97.
- 2 Cl. B. Hjorts Vørneven S. 311-22, 333-41,
486-535. Hølsts større poetiske Læsebog S.
43-46, 95-97, 152-155, 249, 254-57.
- 2 Cl. A. Hjorts Vørneven Side 530-41, 583-605.
Hølsts større poetiske Læsebog S. 140-42, 149-150,
216-19, 254-57, 266-68.
- Hvad Grammatiken angaaer, har Læreren i det Væsentligste fulgt den i Programmet for 1841 udviklede Fremgangsmaade, og er saaledes i 1ste Cl. B under Læsningen indøvet den almindelige Sætningslære og meddeekt Kundskab om Ordklasserne; i 1ste Cl. A dertil fsiet Declination og Conjugation; i 2den Cl. B hele Grammatiken gjennemgaaet og læst efter F. S. Birch, og i 2den Cl. A samme repeteret. Til skriftlige Øvelser har i 1ste Cl. A vg B været anvendt 2 Timer ugentlig; i 2den Cl. B og A 1 Time. Stoffet for disse Øvelser har været Dictat, forudlæste og gjennemgaaede Smaastykker, fortalte eller forelæste Smaaskildringer af fremskridende Indhold fra det lettere og kortere til det sværere og mere omfattende.
- 3 Cl. Hølsts Prosaiske Læsebog S. 72-75, 83-89,
205-16, 236-52, 272-83, 290-302, 345-57.
Hølsts større poetiske Læsebog S. 104-8, 115-18,
124-26, 201-6, 227-29, 231-35, 257-61, 265-66,
270-72.
- 4 Cl. Hølsts prosaiske Læsebog S. 55-59, 145-56,
204-8, 339-42. Hølsts poetiske Læsebog S. 45-49,

70-72, 80-83, 164-66, 174-77, 190-94, 206-8,
270-72.

I disse 2 Classer have Disciplene skrevet 1 a 2 Udg: arbeiderer om Maanedens over Æmner, som forud blevé gjennemgaaede. Disciplene i 4de Classe have desuden været øvede i mundtlig at udvikle og fremføre Tankegangen eller Indholdet af et eller andet selvvælt støtte Digt eller prosaisk Arbeide, som de hjemme havde tilegnet sig.

Af Dansk Literaturhistorie har Adjunct Røgind med øverste Classe gjennemgaaet Perioden fra Waggesen til den nyeste Tid efter Thortsens Haandbog.

L a t i n .

- 1 Cl. B. Borgens Lærebog, de tre første Afsnit læste og analyserede. Efter Madvigs Grammatik er den regelmæssige Declination og Conjugation indsvært.
- 1 Cl. A. Af samme Lærebog de tre sidste Afsnit. Af Grammatikken er det Vigtigste af Formlæren indsvært.
- 2 Cl. B. Af Cornelius Nepos: Conon, Dion, Iphierates, Chabrias, Thimotheus, Datames, Epaminondas og Pelopidas. Til Øvelse i at oversætte mundtlig fra Dansk til Latin anvendtes første Afsnit af Trojels Materialier. Af Madvigs Grammatik læstes det Vigtigste af Formlæren, samt af Syntaxens første Afsnit. To ugentlige Timer anvendtes til skriftlige Stiløvelser.
- 2 Cl. A. Af Cornelius Nepos 7 Biographier og af Phædri Fabler 4de og 5te Bog. Af Madvigs Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren samt af Ord: fæningsslæren 1ste Afsnit, tilligemed Noget af andet Afsnit. De vigtigste Regler om Conjunctiv, samt om Conjunctivets og Infinitivets Tider ere mundtlig bisbragte Disciplene under Læsningen og Stiløvelserne, til hvilke ugentlig er anvendt 2 Timer.
- 3 Cl. Julius Cæsars Comment. de bello gallico lib.

1-5. Chrestomathia ovidiana v. F. R. Kraft.
 Begge Forfattere ere læste statariss, og de foresatte
 Pensæ forud gjennemgaaede, deels i sammenhængende
 Foredrag af Læreren, deels af Disciplene under Lære-
 rens Nettelse og Veiledning. Dea sidste Fremgangs-
 maade, hvorved aldeles ingen Forberedelse fra Discip-
 lenes Side forudsættes eller ønskes, medtager vel mere
 Tid, men er uden Twivl meget gavnlig, da den Unge
 herved faaer Lejlighed til at prøve sine Kræfter, og
 den Ene efter Opfordring kan komme den Aanden til
 Hjælp, hvorvidt Opmærksomheden uafbrudt vedligeholdes.
 Naturligvis maa ved saadan Extemporalpræsta-
 tion ingen Characterer gives. Egentlig cursorisk Læs-
 ning synes endnu i denne Classe ikke at kunne bære
 synderlig Frugt, og Forberedelsen hjemme paa et ikke
 før læst eller gjennemgaaet Pensum vil desuden med-
 tage saamegen Tid, at Disciplene, naar de deraf skulle
 have nogen virkelig Nytte, derved hindres i at udføre
 deres øvrige Arbeider.

Læsningen af M a d v i g s Grammatik fuldendtes, dog
 med Udeladelse af det for denne Classe mindre Vigtige.
 Latinſk Stiil skrives to Gange ugentlig.

4 Cl. Ciceronis de officiis lib 1-3.

Taciti Agricola.

Horatii Odar. lib. 1-2, samt et Udvælg af Oderne
 i 3de og 4de Bog. Sammes Carmen seculare og
 Epistola ad Pisones. Ved Privatsid har Classens
 øverste Afdeling læst Cæsar's comment. de bello gal-
 lico lib. 1-4, samt repeteret de i forrige Åar læste
 Forfattere. Hele M a d v i g s Grammatik er i 1
 ugentlig Time repeteret. Romersk. Antiquiteter ere læste
 efter Bojensens Haandbog. Latinſk Stiil er skre-
 ven tvende Gange ugentlig, den ene Gang hjemme,

den anden Gang paa Skolen i tvende samlede Timer,
og undertiden i dens Sted Oversættelse fra Latin til
Dansk.

G r æ s k e.

- 2 Cl. B. Af Langes Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren, indtil Verberne paa μι; og af Sammes Læsebog forfra til Side 23.
- 2 Cl. A. Af Langes Læsebog er læst fra Side 17—40, og af Sammes Grammatik Formlæren indtil 1ste Tillæg, med Undtagelse af den episke Dialect og Bemærkninger om Verbernes Anomalie i Almindelighed. Af uregelmæssige Verber ere fun de lærte, som forekom under Læsningen.
- 3 Cl. Xenophons Anabasis 3die Bog og Homers Iliade 4de Bog. Af Langes Grammatik er læst hele Formlæren. Desuden have 6 af Classens Disciple paa egen Hånd læst 2den Bog af Iliaden, og een af dem de tre første Bøger af samme.
- 4 Cl. Herodoti Clio. Luciani Dialogi mortuorum. Epicteti Enchiridion. Homeri Iliad Lib. 1—2. De Disciple, der ikke læse Hebraisk, have paa egen Hånd læst de beslæde 10 Bøger, deels af Iliaden, deels af Odysseen. Langes græske Grammatik, saavel Formlæren som Syntaxen, er repeteret.*)

*) Dømmitterne angive faar til Examen artium følgende latinske og græske Forfattere:

L a t i n s k e.

Cæsaris comment. de bello gallico lib. I—IV.

Taciti Agricola.

Ciceronis de officiis lib. I—III.

— Cato major et Lælius.

— Orationes pr. Sex. Roscio Amer., pro lege Manilia et IV orat. in Calilinam.

Hebraïs.

- 3 Cl. A. Disciplene ere blevne bvede i at op læse Sproget.
 Af Lindbergs Grammatik ere de yigtigste Negler samt Conjugationstabellen lærte, og heraf gjort Anvendelse paa de 2 første Capitler af Genesis.
- 4 Cl. A. Hele Genesis. B. De 18 første Capitler af samme. Lindbergs Grammatik.

Religion.

- 1 Cl. B. De 4 første Capitler af Lærebogen. Det gamle Testamente efter Herslebs mindre Bibelhistorie.
- 1 Cl. A. Samme Lærebog 5, 6, 7, 8 Cap. Det ny Testamente efter Herslebs m. Bibelh.
- 2 Cl. B. De første Capitler af Balles Lærebog og de tre første Perioder af Herslebs større Bibelhistorie.
- 2 Cl. A. Samme Pensum af Lærebogen og de to første Perioder af samme Bibelhistorie.
- 3 Cl. Af Fogtmanns Lærebog Indledningen og 1ste Capitel.
 Af Herslebs st. Bibelhistorie det gl. Testamente til Udsigten over Øsgerne.
- 4 Cl. Candidaterne: Hele Fogtmanns Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie og Iohannis Evangelium i Grund-sproget. Nederste Part: Af Fogtmanns Lærebog Indledningen samt 1ste og 4de Capitel. Herslebs st. Bi-

Horatii Odar lib. I—II cum select. lib. III et IV Od.

— Epistolar. lib. I—II. Epistola ad Pisones.

Virgilii Æneid. lib. I, II, IV, VI.

Græske.

Herodoti Clio.

Plutarchi Alexander.

Platonis Apologia Socratis et Crito.

Epicteti Enchiridion.

Luciani dialogi mortuorum.

Homeri Iliad. lib. I—V.

belhistorie. Det gl. Testamente fra 4de Periode til Enden. Joh. Evangelium fra 11te Capitel til Enden.

Geographie.

- 1 Cl. B. Europa efter Ingerslevs mindre Lærebog, i Nægelen kun det Størstilede.
- 1 Cl. A. Den almindelige Indledning og hele Europa efter samme Lærebog, med Forbigaaelse af Adskilligt.
- 2 Cl. B. Det samme Pensum efter samme Lærebog fuldstændigt.
- 2 Cl. A. Samme Lærebog forfra indtil Holland.
- 3 Cl. Efter Ingerslevs større Lærebog forfra indtil det britiske Rige; desuden Africa, America og Australien.
- 4 Cl. Øverste Afdeling: hele Geographien; nederste Afdeling: Europa efter samme Lærebog.

Historie.

- 1 Cl. B. Ingerslevs fragmentariske Historie til den første puniske Krig.
- 1 Cl. A. Samme Lærebog fra Begyndelsen til Borgerkrigene i Rom.
- 2 Cl. B. Allens Danmarkshistorie til 1448.
- 2 Cl. A. Samme Lærebog til 1536.
- 3 Cl. Den gamle Historie til August efter Estrups Lærebog. Allens Lærebog i Danmarks Historie til 1660.
- 4 Cl. Den gamle og Middelalderens Historie efter Estrups Lærebog. Frankrig til Revolutionen efter Rosdorfs Udgang. Allens Lærebog i Danmarks Historie til 1660.

Mathematik.

- 1 Cl. B. De 4 Specier i hele og brudne Tal. Møgle af Classens Disciple Regula:de:tri i Hele og Brøk.
- 1 Cl. A. Practisk Øvelse i de 4 Regningsarter i brudne Tal, samt Regula de:tri med hele og brudne Tal.
- 2 Cl. B. Repeteret de 4 Regningsarter med brudne Tal,

og fortsat Øvelsen i Regula-de-tri. Af Bogstavregning
de 4 Regningsarter med hele og brudne Størrelser.

2 Cl. A. Fallesens „Begyndelsesgrunde i den rene Mathe-
matik“ til § 63. Practiss Øvelse fornemmelig i Re-
gula-de-tri og med Bogstavstørrelser.

3 Cl. Efter Fallesens „Begyndelsesgrunde“ Decimalbrøk,
Ligninger af 1ste Grad og Proportionslæren. Af Bjørns
Geometrie til § 99.

4 Cl. Efter Bergs „første Grunde i den almindelige Ma-
thematiske“ Proportionslæren, Læren om Rødstørrelser,
Quadrat- og Cubikrodens Uddragning samt quadratiske
Ligningers Oplosning. Den plane Geometrie efter
Bjørns Lærebog.

Naturhistorie.

1 Cl. B. Efter Krøiers Lærebog for de første Begyndere
Indledningen, Mineralriget og Planteriget.

1 Cl. A. Efter samme Lærebog Dyreriget.

Tydsk.

1 Cl. B. Af Nungs Læsebog for Børn er læst fra Begyn-
delsen til S. 39. Nogle poetiske Stykker ere lærte
udenad.

1 Cl. A. Af samme Læsebog læst, og ved Repetitionen
oversat tilbage paa Tydsk fra S. 48—82. Nogle
poetiske Stykker lærte udenad.

2 Cl. B. Samme Læsebog læst og efter gjengivet paa Tydsk
fra S. 81—108 og fra 142—158. Formlæren er
lært efter Hjorts Grammatik, og nogle Digte lærte
udenad.

2 Cl. A. Samme Læsebog benyttet paa samme Maade
fra S. 97—140. Af Hjorts Grammatik er Formlæ-
ren repeteret og det Vigtigste af Syntaxen indøvet ved
Erexpler.

- 3 Cl. Af Hjorts Læsebog er læst fra Begyndelsen til S. 75, samt det Vigtigste af Sammes Grammatik. Hver Maaned er hjemme skrevet en Stiil, der siden er gjenemgaaet paa Skolen.
- 4 Cl. Samme Læsebog Side 332—362, 375—394, 445—465, 526—541, 589—610. Et grammatiske Cursus er gjennemgaaet efter Hjorts Grammatik. Disciplene ere af og til øvede i at skrive tydlig Stiil.
Fransk.
- 2 Cl. B. Borring's Læsebog for Begyndere forfra til S. 51. Ingerslevs Materialier fra S. 1—5 og fra S. 18—25.
- 2 Cl. A. Samme Læsebog fra S. 24—89. Ingerslevs „Materialier“ fra S. 18—31.
- 3 Cl. Borring's Læsebog for Mellemklasserne fra Side 150—219.
- Af Sammes franske Stiiløvelser er mundtlig oversat de ulige Numere indtil 47. Af Borring's Grammaire à l'usage des Danois er læst til „du participe passé.“ En Stiil er skrevet hver fjortende Dag.
- 4 Cl. Af Borring's „études littéraires“ ere de vanskeligste Stykker læste. Af Sammes „contes moraux“ er „l'apprenti“ saavel som den sidste Halvdeel af Sammes „Franse Stiiløvelser“ anvendte til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk. Af Borring's Grammaire française er læst fra du participe passé til Enden.

Bed Affattelsen af sidste Skoleesterretninger indeholdt Skolens Bibliothek et Antal af 4511 Bind. Hertil er siden den Tid kommet noget over 400 Numere, hvorved Antallet er steget til omtrent 5000 Bind. At Størrelsen ikke aldeles bestemt kan angives, har sin Grund deri, at en stor Deel af det sidste Increment, der blev fjøbt i forrige Ester: aar paa Auctionen efter afsøde Nector Müller's i Horsens, foruden ikke saa Sjeldenheder, henhørende til den ældre danske Litteratur, ogsaa indeholder mange Småskrifter, der endnu ei have funnet ordnes, i Sæerdeleshed af Mangel paa Plads til Opstillingen. I Skolebygningen findes nemlig intet særskilt Bibliothekslocale, men til Øsgernes Opbevaring er indrømmet det største Værelse i Nectorgaardens øverste Etage, men som nu ikke mere er tilstrækkeligt. Denne Mangel vil ikke kunne afhjælpes, før Skolebygningen, ved den forestaaende Forandring af det lærde Skolevæsen i Almindelighed, erholder en saadan Udvidelse, at et ordentligt Bibliothekslocale der kan indrettes. Jeg kan ved denne Lejlighed ikke undlade at bemærke, at denne Skoles Bygnin: ger ere saadanne, at de med mindre Bekostning, end de fleste andre, ville kunne modtage al ønskelig Forandring og Udvidelse. Under den Forudsætning nemlig, at Grund og Muur kan bære en anden Etage, og herom kan man efter deres tilsyneladende Styrke neppe tvivle, formener jeg, at Omkostningerne, saavel ved Opsætelsen af den øverste Etage, som ved Indretningen af Læseværelser i den nederste, vil kunne bestrides med en Sum af i det højest 9000 kr.

Discipelbibliotheket, der ved Udgivelsen af forrige Aars Skoleesterretning, indeholdt 251 Bind indeholder nu 304 Bind. Fra Skolens Kasserer Hr. Fuldmægtig Nellemann meddeles herved følgende Extract af dette Bibliotheks Regnskab for 1844.

Indtægt.

1) Beholdningen efter Regnskabet for Aaret 1843	7 xfl 36 β
2) Disciplenes Bidrag for Januarqvarthal 1844 13 xfl 48 β	
— Aprilqvarthal . . . 12 — 48 —	
— Juliqvarthal . . . 12 — 48 —	
— Octoberqvarthal . . . 13 — 24 —	
	51 — 72 —
	<u>Summa 59 xfl 12 β</u>

Udgift.

Udbetalt for Bøger efter anviste Regninger 42 xfl 24 β	
For Bogbindarbeide	12 — 8 —
	<u>54 xfl 32 β</u>

Beholdningen, som i næste Regnskab ses:

res til Indtægt, bliver altsaa 4 xfl 76 β
 * * * * * * * * *

I det sidstforlæbne Skoleaar have Skolens Beneficier været fordelede paa følgende Maade:

1. Stipendier

af den almindelige Stipendiefond.

(Stipendiaterne udnørnes af den Kongelige Direction efter Indstilling af Rector.)

1. P. Jensen 35 xfl, hvoraf 11 xfl 64 β ere udbetalte, 23 xfl 32 β oplagte til Hjælp i det første aademiske Aar.
2. M. Wittrup 20 xfl Giv oplagte.
3. N. Warberg } hver 20 xfl, hvoraf 6 xfl 64
4. M. Siegumfeldt } β ere udbetalte, 13 xfl 32 β
5. Th. Thygesen } oplagte.

B. Af det Rosenfrankske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Bisshoppen og Rectoren, hvilken
Udnævnelse ratificeres af Stamherren til Rosenholm.)

1. A. F. Lassen 16 kr^{ϕ} 72 β
2. M. Siegumfeldt 10 —
3. H. C. Brendstrup 10 —
4. M. G. Lindhard 10 —

C. Af det Davidsske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Stiftssværdigheden efter Ind-
stilling af Rector.)

- M. Siegumfeldt 10 kr^{ϕ}
- M. G. Lindhard 10 —

2. Fri Undervisning.

(Hertil udnævner allene den Kongelige Direction.)

- 1) C. Freiesleben.
- 2) A. F. Lassen.
- 3) J. Kjer.
- 4) M. Winding.
- 5) H. Schytte.
- 6) Jac. Steenberg.
- 7) A. Holm.
- 8) C. Umsind.
- 9) H. Brendstrup.
- 10) M. Lindhard.
- 11) J. Lund.
- 12) C. F. Funder.
- 13) C. Harpøth.
- 14) Jøl. Steenberg.
- 15) J. A. Severin.
- 16) E. Bøggild.
- 17) N. Nellemann.
- 18) P. Nellemann.
- 19) F. Meus-
lengracht.
- 20) J. G. Wormslev.
- 21) C. L. Launy.
- 22) H. B. Schjerup.
- 23) B. Asmussen.
- 24) F. B. Rasmussen.
- 25) A. Watt.

Det Hertelske Legat

er ligesom ifjor (see derom Programmet f. 1844) af Stiftss-
sværdigheden uddeelt i Bøger som Flittigheds-Belønning paa
følgende Maade:

- 1) P. Jensen, Allens Haandbog i Fæ-
drelandets Historie, kost. 2 kr^{ϕ} 1 fl^{ϕ} 8 β
 - 2) M. G. F. Winding, C. F. Wegeners
liden Krønike om Kong Freder-
rik den Sjette : — 4 — : -
- 4*

3) Th. Thygesen: Der kleine Welt:

umsegler v. H. Ostwald 1—2 Th. 1 ♂ 2 ♀ : β

4 ♂ 1 ♀ 8 β

Da det ikke let er muligt, at erholde Vøger, hvis Pris netop udgjør Beløbet af Legatets Renter, 4 ♂ 5 ♀ 13 β, tillod Stiftssvrigheden, at de overskydende 4 ♀ 5 β maatte opbevares til næste Aar, hvorved da Vøger af saa meget større Værdi kunde uddeles.

Af det Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner, hvortil Hs. Excellenc Geheimestatsministeren Grev Moltke, som Lehnsherre af Grevskabet Bregentved udnævner, have de tvende Skolen tillagte Portioner været tildelede Disciplene M. S. F. Winding i øverste, og Th. Thygesen i næstoverste Classe.

Det Foghskle Legat, hvis aarlige Renter 10 ♂ ere bestemte til Reisepenge til Academiet for een eller to trængende Dimittender, og som bortgives af Eieren af Nyomgaard, blev ifjor tillagt Dimittenden J. Hyphoff. Ved Aftattelsen af disse Efterretninger var endnu Ingen for nærværende Aar udnævnt.

Skolens Privatlegater have i indeværende Aar erholdt en liden Tilvæxt, i det „Legatet til Professor og Rector Stougaard's Minde“ under 29de Juli d. A. af Hans Majestæt Kongen er bleven allernaadigst confirmert. Som af de tidligere Skoleefterretninger bekjendt, dannede sig efter denne fortjente Skolemands Død en Committee, der indbød til Oprættelse af et Legat under dettes Navn. Da efter Forløbet af det førtse Aar de anmeldte Bidrag, Omkostningerne fraregnede, endnu ikke udgjorde 200 ♂, besluttede Committeeen endnu nogen Tid at lade Indbydelsesplanen staae aaben, og midlertidigt at gjørre de indkomne Bidrag frugtbringende, ved at indsætte dem i Byens Sparekasse.

Da imidlertid senere intet Bidrag er anmeldt foruden dem, hvil Givere i Programmet for 1841 ere nævnede, indgik Committeeen med Begjæring til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, at Samme vilde udvirke Hans Majestæts allerhøieste Confirmation. Denne, der nu under 27de August d. A. ved Stiftssovrigheden er blevet Forstanderskabet communiceret, lyder som følger:

Vi Christian den Ottende, af Guds Maade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg Gjøre vitterligt: at eftersom hos Os er allerunderdanigst blevet ansøgt og begjært Vor allerhøieste Confirmation paa den af vedkommende Committee under 27de f. M. og herhos in originali heftede Fundation for et under Navn af „Legat til Professor og Hector Stougaard's Minde“ stiftet, og ved Hjælp af frivilige Sammenskud tilveiebragt Legat til Fordeel for Aarhuus Cathedralskole og derfra dimitterede Studerende, af hvilken Fundation en ligelydende Gjenpart findes i vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler, saa ville Vi denne Fundation i alle dens Ord, Punkter og Clausuler, saaledes som den her findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, ligesom vi herved confirmere og stadfæste samme. Forbydende Alle og Enhver mod det, som foreskrevet staar, hindrer at gjøre.

Givet i voe Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, den
29de Juli 1845.

Christian R.
(L. S.)

Engelstoft. Hansen. Rolderup-Rosenvinge.
Selmer.

F u n d a t s

for et Legat til afdsøde Professor og Rector ved Aarhuus Cathedralskole Jens Stougaard's Minde, tilveiebragt ved Sammensud af Nogle af hans Venner og Disciple.

1.

Da afdsøde Professor og Rector Jens Stougaard i et Tidssrum af næsten 48 Aar, som Lærer og Bestyrer har arbeidet ved Aarhuus Cathedralskole, for hvis Disciple han faderligt drog Omsorg, skal dette Legat stedse tilhøre denne Skole, og benævnes „Legatet til Professor og Rector Jens Stougaard's Minde.“

2.

Den indsamlede Capital, der udgør 200 $\text{z}\varphi$, siger to Hundrede Rigsbankdaler, indbetales til Aarhuus Cathedrals skoles Kasse, hvorfra den ved Skolens Forstandere utsættes mod samme Sikkerhed og under samme Ansvar, som Skolens øvrige Midler, dog saaledes, at faste Ejendomsbesiddere i Aarhuus By, hvor den Afdsøde har tilbragt sine fleste Leveaar, har fortrinlig Adgang til Laanet af samme.

3.

Renten tillægges hvert Aar en duelig, sædelig og trængende Discipel ved hans Afgang til Universitetet. Hvis et enkelt Aar Ingen, der har alle disse Egenskaber dimitteres, oplægges Renten og uddeles da tilligemed den for næste Aar, enten til tvende Dimittender, eller til een, der er fortrinlig værdig og trængende.

4.

Denominationsretten tilkommer Stiftamtmanden og Bisshoppen over Aarhuus Stift, som Skolens Ephorer, efter derom af Rector gjort Indstilling.

Aarhuis, den 27de Juni 1845.

Høegh-Guldberg. Elmquist. Th. Sunder. Blache.

Skolens samtlige Indtægter have i Regnskabsaaret
1844 udgjort:

1. Beholdningen efter Regnskabet for 1843	3,823 kr 62 /-
2. Indtægter for Aaret 1844	12,340 — 83 —
	Tilsammen 16,164 kr 49 /-

Udgifterne have været:

1. Til Skolens egne Fornsynsheder (Ga- ger, Bygningernes Vedligeholdelse, Bi- bliotheket, Skolen og Afgifter af Skolens Ejendomme m. m.)	9,131 kr 37½/-
2. Reparationer paa de Skolen tilhørende Schjørring og Spørring Kirker	73 — 8 —
3. Indsendt til den almindelige Skole- fond	4000 — : —
4. Udsatte Capitaler	800 — : —
	Tilsammen 14004 kr 45½/-

Alt saa Beholdning ved Aarets Ende 2,160 kr 3½/-

Følgende Disciple af øverste Classe ere iaa
indmeldte til examen artium:

1. Johan Georg Christopher Frederichs
sen Koch.
 2. Christian Frederik Waldemar Secher.
 3. Alexander Frederik Lassen.
 4. Michael Wittrup.
 5. Rudolph Peter Christian Warberg.
 6. Michael Overgaard Aasmussen.
 7. Peter Christian Freiesleben.
-

Bed den forestaaende Hovedexamen foretages
de mundtlige og skriftlige Prover i folgende Orden:

Formiddag (9—1.) Eftermiddag (3—7.)

Fredagen den 12te September.

IV Cl. Latin.	IV Cl. Overs. af Latin.
II Cl. A og B samt I Cl. A	III Cl. Religion og Bibel-
Latiniske Exemplar.	historie.

Torsdagen den 13de.

IV Cl. Religion og N. Test.	IV Cl. Latinisk Stiil.
II Cl. B; I Cl. A og B Arith-	III Cl. Geometrie.
metik (skriftlig).	

Mandagen den 15de.

IV Cl. Hist. og Geographie.	IV Cl. Dansk Stiil.
III Cl. Latinisk Stiil.	III Cl. Tydsk.

Tirsdagen den 16de.

IV Cl. Græst.	IV Cl. Arithmetik.
III Cl. Dansk Stiil.	II Cl. A og B, samt I Cl. A
	og B Dansk Stiil og Dis-
	tamen.

Onsdagen den 17de.

IV Cl. Geometrie.	IV Cl. Fransk.
II Cl. A og B Latin. (N. V.)	II Cl. A og B Dansk. (R. V.)
12-1 hele Skolen Gym-	
nastik.	

Fredagen den 19de.

IV Cl. Tydsk (9-11).	III Cl. Arithmetik.
Hebraisk (11-1).	I Cl. A og B Dansk. (N. V.)
II Cl. A og B Græst. (N. V.)	

Søndagen den 20de.

III Cl. Græst.	III Cl. Frans.
I Cl. A og B Latin (N. V.)	I Cl. A og B Historie og Geographie. (N. V.)

Mandagen den 21de.

III Cl. Latin.	III Cl. Historie.
II Cl. A og B Relig. (N. V.)	II Cl. A Arithmetik (3-5) Geographie (5-7) (N. V.)

Tirsdagen den 22de.

III Cl. Geographie.	II Cl. A og B Frans.
II Cl. A og B Hist. (9-11½)	I Cl. A og B Naturhistorie (N. V.)
II Cl. B. Geogr. (11½-1) (N. V.)	II Cl. A Arithmetik (3-5) Geographie (5-7) (N. V.)

Onsdagen den 23de.

I Cl. A og B Religion.

Torsdagen den 24de

kl. 9 Formiddag begynder Proven over de Unge, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

N.B. Bogstaverne N. V. betegne ved de Dage, paa hvilke to Classer til samme Tid mundtlig prøves, „Nederste Bærelse.“

Disciplenes Fædre og Bærger, saavel som Enhver, der interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes herved til, saa ofte deres Tid og Lejlighed maatte tillade det, at bære de mundtlige Prover med deres Stærværelse.

Aarhuus, den 5te September 1845.

H. H. Blache.

